

PEDAGOGIK INNOVATSIYALARNING BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARINI TAYYORLASHDAGI RO‘LI

Baratova Hulkar Panji qizi

*Toshkent davlat pedagogika universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti 201 guruh
talabasi*

Zamonaviy kadrlar oldiga qo'yilayotgan eng muhim vazifalardan biri – malakali mutaxassislar sifatida o'zligini, o'z qobiliyatlari, individualligi, shaxsiy fazilat hamda xislatlarini bilgan tarzda atrofidaqilar mehnatini oqilona tashkil etish va ijtimoiy foydali mehnatning barcha sohalarida iqtidorli kasb sohibi sifatida faoliyat ko'rsatishdir. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida belgilangan "Ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatini rag'batlantirish, ilmiy va innovatsiya yutuqlarini amaliyotga joriy etishning samarali mexanizmlarini yaratish" ustuvor vazifalari ta'lim muassasalarida ta'lim oluvchi shaxsini rivojlantirish masalalari dolzarbligini ko'rsatadi. Jahonda o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda ularning shaxsiy va kasbiy sifatlarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim texnologiyalari asosida ularda mustaqil harakat qilish va o'z-o'zini rivojlantirishga o'rgatish katta ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun talaba shaxsini rivojlantirish, ularni pedagogik ijodiyotga, yangilikka intilish va yaratuvchanlikka yo'naltirish masalalariga e'tibor qaratilganligi hamda ularning innovatsion faoliyat olib borish qobiliyatlarini shakllantirishda shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalarini samarali qo'llashning ilmiy-pedagogik asoslari, ahamiyati va imkoniyatlarini o'rganish dolzarb hisoblanadi. Talaba shaxsini rivojlantirish shartlaridan biri tashkiliy ta'lim jarayoni hisoblanadi. Ta'lim oluvchi shaxsi ehtiyojlarining oshishida rivojlanishning xususiy mantig'iga ega bo'lgan ichki dunyosiga e'tibor qilishni nazarda tutuvchi psixologik talablarni hisobga olish muhim hisoblanadi. O'z-o'zini rivojlantirish qobiliyati rivojlanish vositalari bilan jihozlanganlik, unga oqilona egalik qila olish va ulardan tizimli foydalanish bilan ta'minlanadi. Biz o'z-o'zini rivojlantirishni shaxsni uning bevosita ishtirokida boyitish, mukammalashtirish, ijtimoiylashtirish, harakatlantirish kabi o'rgandik. Binobarin, ta'lim jarayoni shaxsga yo'naltirilgan yondashuv doirasida, avvalo, talabalarning intilishlarini shakllantirishga va takomillashtirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Bizning fikrimizcha, shaxsning rivojlanishini ta'lim oluvchining hayotdagi o'z muvaffaqiyati uchun shaxsiy javobgarligining, uning faoliyatning turli xil sohalarida va muloqotda ma'lum natijalarga erishish uchun shaxsiy harakat qilishga tayyor turishning shakllantirilishi nuqtai nazaridan ham qarab chiqish mumkin. Jamiyat rivojining o'zgarib ketgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari ta'lim tizimiga, uni isloh qilishning maqsadlariga, yo'nalishlariga, o'qituvchining kasbiy faoliyatiga; ta'lim tizimining egiluvchanligini oshirish, pedagogik faoliyat jarayonida ta'lim oluvchilarning individual talablarini va shaxsiy imkoniyatlarini yanada to'liqroq hisobga olishga bo'lgan

talablarni tuzatishni nazarda tutadi. Jumladan, ta'lim tizimini rivojlantirish istiqbollari ta'limning muqobilligida va individuallashtirilishida, ta'lim shakllari va turlarini kengaytirishda ko'riladi. Pedagogika bo'yicha mutaxassislar tayyorlaydigan oliy ta'lim muassasasining asosiy vazifasi shunday ta'lim muhitini yaratishdan iboratki, u jamiyat manfaatlari yo'lida zamonaviy, yuksak pedagogik mahoratga ega, innovatsion faoliyat olib borishga qodir bo'lgan o'qituvchini tayyorlashga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak o'qituvchisini innovatsion faoliyatga tayyorlashni bakalavriatning birinchi bosqichidanoq boshlash maqsadga muvofiq. Jumladan, talabalarda yangilikka intilish hissini uyg'otish, mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish o'qishning dastlabki yillaridanoq boshlansa, yuqori kurslar holda pedagogik-psixologik turkum fanlarini bo'lajak o'qituvchini innovatsion faoliyat olib borishga yo'naltirib o'qitish, yangiliklarni mustaqil ravishda izlab topish, axborotlarni tanlab olish va amalga tatbiq etish ko'nikmalarini shakllantirish lozim bo'ladi. Ilmiy manbalarning nazariy tahlili shuni ko'rsatdiki, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim talabalarda mustaqil o'rganish, kommunikativlik, kreativlik, o'z-o'zini rivojlantirish kabi qobiliyatlarni rivojlantirishga imkon yaratadi. Demak, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim shunday tashkil etilishi kerakki, bunda u ta'lim oluvchilarni ham o'quv, ham ijtimoiy xususiyatga ega muammolarni mustaqil hal qilishlariga qaratilgan bo'lsin. Ta'lim oluvchining o'zining yutug'i va mag'lubiyati uchun javobgarlik hissi real vaziyatni mustaqil baholashi va xulq-atvorni o'zi tanlashi orqali shakllantiriladi. Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, bugungi pedagogning innovatsion ta'lim texnologiyalardan samarali foydalanish, asosan, pedagogning kasbiy tayyorgarligiga hamda uning shaxsiy tajribasiga bog'liqligi ko'rinadi.

Ta'lim tizimida har qanday innovatsion jarayon o'zining amalga oshirilishida o'zi amalga oshayotgan ijtimoiy pedagogik muhitga qaytmaydigan o'zgarishlarni muqarrar kiritadi. Bu xususan, biror pedagogik jarayonlar yoki hodisalar to'g'risidagi yaxlit tasavvurlar buzila boshlashiga olib keladi; pedagogik yangilikning ijtimoiy-pedagogik muhitga bostirib kirishi pedagogik ongning, yangilik baholarining bo'linishiga olib keladi. Pedagogik innovatsiyaning muvaffaqiyati pedagogik faoliyatning an'anaviy qaror topgan yondashuvlarga, tamoyillari, metodlari va shakllarining asoslanganlik darajasiga bog'liq bo'ladi. Innovatsiya-bu innovatsion rivojlanishning qayta tiklanish mexanizmidir; Pedagogik faoliyatning xususiyatlari, o'qituvchining innovatsion salohiyatining o'ziga xosligiga, bo'lajak o'qituvchining malaka talablari hamda innovatsion salohiyatni rivojlantirish omillari tahliliga asoslangan holda, kasbiy faoliyatni motivatsion, faoliyatli, hissiy-irodaviy, axborotli kabi tashkil etuvchi komponentlardan tashkil topgan. Komponentlar integratsiyasi talabalarning innovatsionligi namoyon qiladi. Innovatsionlik talabaning ichki dunyosini boyitadi, ijodiy imkoniyatlarni hamda o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish, maqbul qarorlar qabul qilish va yangi g'oya va texnologiyalarni izlash va tadqiq etish va innovatsion eksperimentlar o'tkazishga undaydi. Biz shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar asosida

bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning quyidagi pedagogik shart-sharoitlari belgilab oldik: Shunday qilib, pedagogik innovatsiyaning o'ziga xosligi shundaki, u asosan "pedagog va talaba"ning shaxsiy sifatlari bilan muvofiqlashtiriladi. Pedagogik faoliyat oldindan ishlab chiqilgan loyiha asosida tashkil qilinadi. Innovatsiyalar qo'llanilishi bir jihatdan ta'lim jarayonini doimiy takomillashtirish zarurligidan iborat bo'lgan pedagogik amaliyotning obyektiv ehtiyojlariga bog'lik bo'lgan, ikkinchi jihatdan esa ularni kullanish samaradorligi pedagoglarning subyektiv sifatlarga, ularning pedagogik innovatsiyalarning obyektiv zarurligini anglaganlik darajasiga bog'liqligi tushuniladi. Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarini innovatsion salohiyatini shakllantirish uchun ularni bosqichma-bosqich innovatsion faoliyatga o'rgatish, mustaqil ravishda innovatsion g'oyalarni izlashlari hamda amaliy ishlanmalar bilan innovatsion tanlovlar va loyihalardagi ishtiroklarini ta'minlash hamda bitiruv malakaviy ishlari mavzularini innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va pedagogik muammolarning nostandart yechimlarini topishga yo'naltirish maqsadga muvofiq.

ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Free and prosperous, democratic country of Uzbekistan / 2. 2. Зиямухаммедов Б. (2002) Новая педагогическая технология. Ташкент: "Абу Али ибн Сино".
3. Muslimov N.A., Usmanboyeva M.H., Sayfurov D.M., Torayev A.B. - T.: "Sano Standard" publishing house, 2015.-150 p.
4. Roziyeva D., Usmanboyeva M., Z. Interactive methods: essence and application / Met. hand. - T.: DTPU named after Nizami, 2013. - 115 p.
5. Tolipov O', Usmanboyeva M. Practical foundations of pedagogical technologies - T.: 2006. - 260 p.
6. Omonov N.T., Khojayev N.Kh., Madyarova S.A., Eshonov E.U. Pedagogical technologies and pedagogical skills. - Haliqova T.: "Economy-Finance", 2009